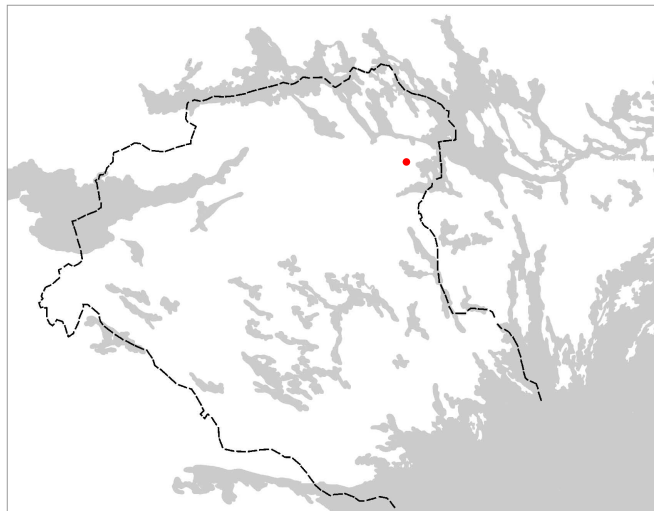

Särskild utredning

Mariefred-Stallarholmen

Mariefred-Stallarholmen och Najudden-Stickudden, Kärnbo och
Toresunds socknar, Strängnäs kommun, Södermanlands län

Patrik Gustafsson

Särskild utredning

Mariefred-Stallarholmen

Mariefred-Stallarholmen och Najudden-Stickudden, Kärnbo och
Toresunds socknar, Strängnäs kommun, Södermanlands län

Patrik Gustafsson

ARKEOLOGISKA MEDDELANDEN 2003:07

© 2003 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkiv.bibliotek@kuf.dll.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg och Patrik Gustafsson.
Omslag och inlaga är reproducerad vid Sörmlands museum.
Kart- och ritmaterial: Patrik Gustafsson
Omslagsbild: Södermanlands län. Undersökningsområdets geografiska läge
markerat med röd punkt.

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande 97.0350

Nyköping 2003

ISSN 1402-9650

Innehåll

Utgångspunkt 4

Syfte och metod 4

Syfte
Metod

Landskap 4

Natur
Kultur

Resultat 7

Inledning
Objektsbeskrivning
Registrerade fornlämningar

Sammanfattning 10

Hänvisningar 10

Källor
Litteratur

Administrativa uppgifter 11

Bilagor 12

1. Schakttabell
2. Plan över utredningsområde
3. Plan över utredningsområde

Utgångspunkt

En särskild utredning har utförts av Sörmlands museum under perioden 021001-021003 och 021009-021011. Utredningen föranleddes av att VA-Ingenjörerna AB har fått i uppdrag av Strängnäs kommun att projektera för ett nytt vattenverk vid Najudden. Vidare planeras för en ny vattenledning mellan Mariefred-Stallarholmen samt mellan Najudden-Stickudden i Kärnbo och Toresunds socknar, Strängnäs kommun i Södermanlands län (se figur 1).

Utredningsområdet utgörs av en cirka 15 kilometer lång och 20 meter bred sträcka där ledningen läggs intill väg. För delen mellan Dammstugan och Palmtorp och delen från Najudden till Stickudden var bredden på utredningsområdet cirka 25 meter. Mellan Mariefred och Dammstugan avser man att gå intill vägens östra sida. Från Dammstugan till Palmtorp skall ledningen förläggas i åkermark. Från Palmtorp och cirka 700 meter norrut skall ledningen förläggas på Stallarholmsvägens östra sida, varefter ledningen skall dras under väg och förläggs därmed till vägens västra sida fram till Olofslund. Från Olofslund till Stallarholmen läggs ledningen återigen utefter vägens östra sida. Strax innan Stallarholmens samhälle dras ledningen återigen under vägen och följer en mindre bäck västerut. Därefter skall va-ledningen dras norrut in i den västra delen av Stallarholmens samhälle (se bilaga 2 och 3).

Uppdragsgivare var Strängnäs kommun och beslut i ärendet var fattat av länsstyrelsen i Södermanlands län i enlighet med 2 kapitlet 11 § i Lagen om (1988:959) kulturminnen mm (länsstyrelsens dnr: 220-709-2001). Ansvarig för den särskilda utredningen samt denna rapport var Patrik Gustafsson. Vid fältarbetet deltog även Ingeborg Svensson.

Syfte och metod

Syfte

Det antikvariska syftet med den särskilda utredningen var att i enlighet med 2 kapitlet 11 § i Lagen (1988:950) om kulturminnen mm fastställa om fler fornlämningar än de tidigare kända fanns inom det av länsstyrelsen angivna utredningsområdet.

Den särskilda utredningens resultat skall utgöra ett beslutsunderlag för länsstyrelsen, VA-Ingenjörerna AB och Strängnäs kommun inför en fortsatt hantering av ärendet.

Metod

Den särskilda utredningen delades in i två delar. Etapp 1 bestod i att Fornminnesregistret (FMR)

tillsammans med Ekonomiska kartans blad studerades inför fältarbetet, främst för att utröna fornlämningarnas karaktär inom utredningsområdet och i dess närhet. Vidare vidtogs studier av Jordartskartan (SGU) samt Gröna kartan, för att bland annat se de olika jordarternas sammansättning samt för att lokalisera möjliga boplatslägen. Även äldre kartmaterial, främst Häradskartan från 1936 och den äldre Jordartskartan från 1865 granskades, i syfte att spåra eventuell äldre historisk bebyggelse.

Fältarbetet inleddes med att de tidigare registrerade fornlämningarna inom området besiktigades. Vidare inventerades utredningsområdet. Syftet med detta arbetsmoment var att se om fler synliga fornlämningar än de redovisade i FMR kunde iakttagas samt för att bestämma var sökschakten skulle förläggas. De historiska- och de förhistoriska lämningarna som påträffades vid detta arbetsmoment markerades ut som enskilda objekt på ett kartunderlag.

Den andra etappen bestod i att sökschakt öppnades upp inom det anvisade utredningsområdet. Syftet med schakten var att se om det fanns fornlämningar som inte var synliga ovan mark inom utredningsområdet. Schakten handrensades och var mellan cirka 4-21 meter långa, cirka 1,5 meter breda och cirka 0,20-0,40 meter djupa. Vid en del av den planerade ledningssträckan valdes rutgrävning som metod, med cirka 1x1 meter stora rutor vilka grävdes för hand. Denna metod valdes främst för att vegetationen var allt för tät för att en traktorgrävare skulle kunna manövrera smidigt samt för att misstanke om lämningar från stenålder kunde komma att påträffas.

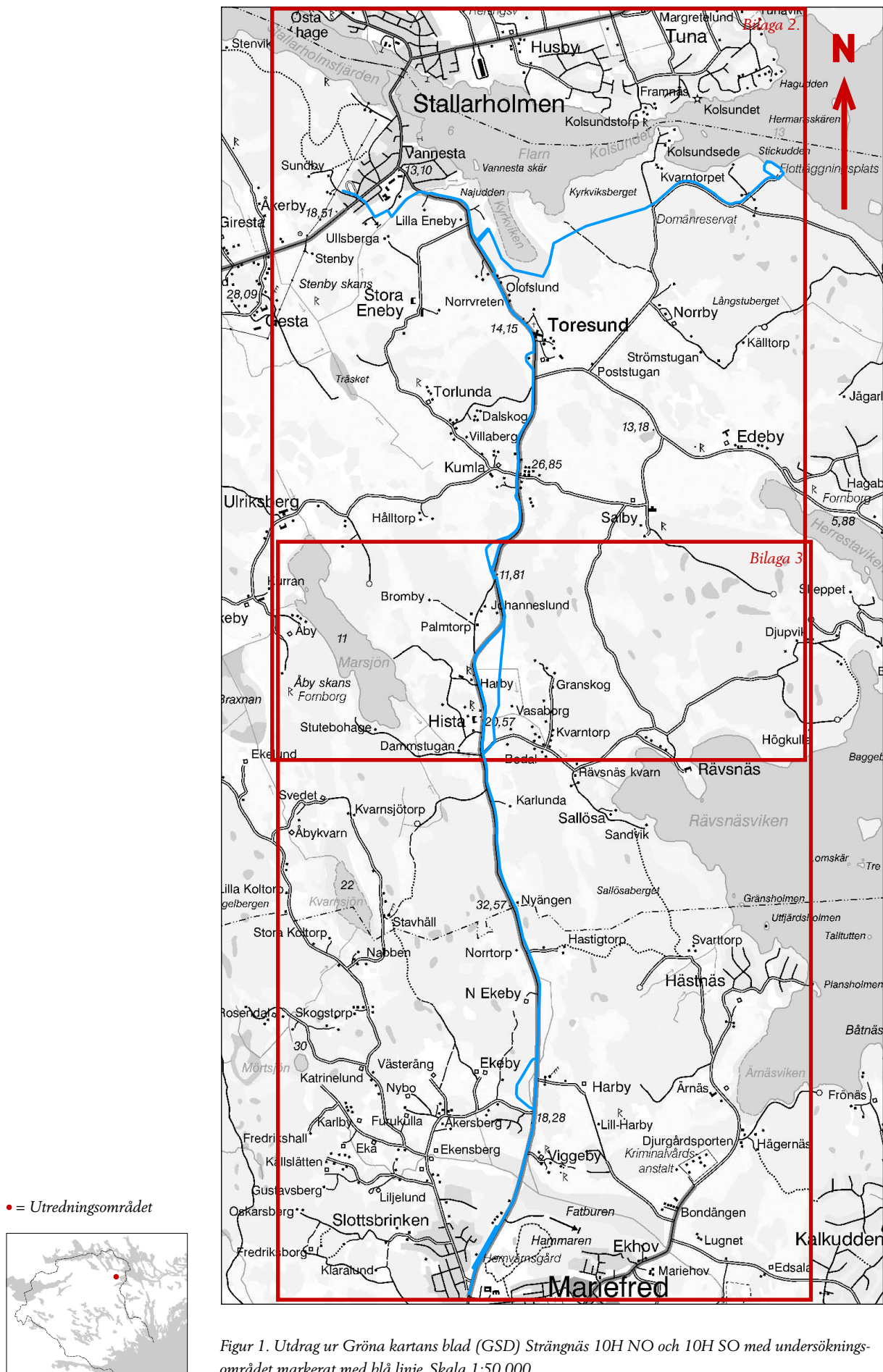
All fotografering skedde med en digitalkamera. Alla objekt och schakt stegades in, alternativt mättes in med hjälp av måttband samt markerades ut på ett digitalt kartunderlag. Anledningen till att schakten inte mättes in med totalstation var främst att inga fornlämningar påträffades inom de öppnade ytorna, samt för att metoden ansågs som tidsbesparande.

Landskap

Natur

Utredningsområdet och den nuvarande Stallarholmsvägen löper från Mariefred i söder mot Stallarholmen i norr genom ett kuperat sprickdalslandskap. Huvuddelen av utredningsområdet utgörs av ungefär lika stora delar skogsterräng som åker- och hagmark. Utredningsområdet är beläget mellan cirka 5-35 meter över havet.

Jordmånen i området utgörs i generella drag av uppstickande urberg med moränsluttningar, varvat med

Figur 1. Utdrag ur Gröna kartans blad (GSD) Strängnäs 10H NO och 10H SO med undersökningsområdet markerat med blå linje. Skala 1:50 000.

fickor av finare sediment samt våtmarker, främst vid Najudden (SGU).

Kultur

Inom det aktuella utredningsområdet har tidigare en arkeologiska undersökning utförts. Den undersökningen rörde en skadad grav tillhörande RAÅ 223 vid Hista i Toresunds socken (Petré 1977:38). Emellertid har ett flertal undersökningar gjorts i utredningsområdets närhet. Bland annat har Sörmlands museum utfört en förundersökning samt två utredningar vid Västra och Norra Ekeby (Gustafsson 2001:04, Gustafsson 2002:18 och Svensson 2001:07) i Kärnbo socken. Vidare har två förundersökningar och en utredning utförts av Sörmlands museum vid Sundby i Stallarholmen, Toresunds socken (Gustafsson 2002:23, Gustafsson 2003:02 och Gustafsson 2003:03). Vid Västra Ekeby och vid Sundby påträffades ett flertal fornlämningar i form av boplatser, gravar samt äldre odlingsytor.

Under 1970 och 1990-talen har Riksantikvarieämbetets undersökningsverksamhet utfört ett flertal mindre undersökningar i närområdet till det aktuella utredningsområdet. I huvudsak rör det sig om undersökningar av enstaka gravar från järnåldersavsnittet vid Hista och vid Toresunds kyrka (Magnusson 1977:12 och Petré 1977:38), en kvarngrund från historisk tid i samma område (Claréus 1980:28) samt en genomförd utredning vid Norrby i Toresunds socken varvid boplatzlämningar påträffades (Brunstedt 1991).

Enligt Fornminnesregistret finns det rikligt med fornlämningar i utredningsområdets närhet (FMR). De flesta registrerade fornlämningar utgörs av gravar (till exempel RAÅ 145 i Kärnbo socken och RAÅ 207 i Toresunds socken) och gravfält (till exempel RAÅ 111 i Kärnbo socken och RAÅ 22 i Toresunds socken) från främst äldre- och yngre järnålder. Andra typer av lämningar är till exempel av en fornborg (RAÅ 10 i Toresunds socken) och en husterrass (RAÅ 127 i Kärnbo socken) samt runstenar och runstensfragment (RAÅ 9 och RAÅ 226 i Toresunds socken). Även dessa fornlämningar kan knytas till järnåldersperioden.

Det aktuella utredningsområdet går rakt igenom omfattande järnåldersbygder, vilka i huvudsak koncentrerar sig till de bägge socknarna Toresund och Kärnbo. Vid och i närheten av Stallarholmsvägen finns även ett flertal runstenar. Utredningssträckan passerar även Toresunds kyrka, vars första byggnadsfas dateras till 1100-talet slut (Schnell 1965).

Följaktligen kan den aktuella utredningen bredda kunskapsläget kring bebyggelseutvecklingen under järnålder och medeltid i området.

Med utgångspunkt från topografi, nivåförhållanden samt att det i närheten till utredningsområdet finns relativt omfattande lämningar från främst järnålder, ansågs det att det skulle kunna påträffas ytterligare lämningar från detta tidsavsnitt i det aktuella området.

Figur 1. Stickudden. Idag en övergiven kajanläggning. Bilden är tagen från väster. Foto: Patrik Gustafsson

Resultattabell

Objekt/ RAÄ nr	Kategori	Källa	Status	Lokalisering	Åtgärdsförslag
1	Kolbotten	Inventering.	Ej fornlämning	Utanför utredningsområdet	Ingen åtgärd
2	Hugrunder	Inventering	Ej fornlämning	Utanför utredningsområdet	Ingen åtgärd
3	Bebyggelselämning	Inventering	Ej fornlämning	Innanför utredningsområdet	Ingen åtgärd
4	Husgrund	Inventering	Ej fornlämning	Innanför utredningsområdet	Ingen åtgärd
5	Bebyggelselämning	Inventering	Ej fornlämning	Utanför utredningsområdet	Ingen åtgärd
6	Hög	Inventering	Fornlämning	Utanför utredningsområdet	Förundersökes/Undvikes
7/RAÄ 223	Gravfält	Inventering/FMR	Fornlämning	Innanför utredningsområdet	Förundersökes/Undvikes
8	Stensättning	Inventering	Fornlämning	Utanför utredningsområdet	Förundersökes/Undvikes
9	Gravfält	Inventering	Fornlämning	Utanför utredningsområdet	Förundersökes/Undvikes
10	Äldre odlingsyta	Inventering	Ej fornlämning	Innanför utredningsområdet	Ingen åtgärd
11	Fyndplats	Schakt 25	Fyndplats	Innanför utredningsområdet	Ingen åtgärd
RAÄ145	Hög	Inventering./FMR	Fornlämning	Innanför utredningsområdet	Förundersökes/Undvikes
RAÄ116	Stensättningar	Inventering./FMR	Fornlämning	Innanför utredningsområdet	Förundersökes/Undvikes

Förkortningar

FMR.: Fornminnesregistret

Vid området mellan Najudden och Stickudden återfinns partier, där stenålder initialt förmodades kunde återfinnas, framförallt i anslutning till nivåerna 25-35 meter över havet samt i området mellan Hista och Norra Ekeby på nivåer runt 25 meter över havet.

Stenåldern och i viss mån bronsåldern är mycket dåligt känd i de här aktuella socknarna. Därför ansågs det av vikt att försöka lokalisera lämningar från dessa tidperioder, för att få en mer fördjupad bild av förhistorien i den nordöstra delen av Södermanlands län.

Resultat

Inledning

Utredningsområdet gick till största delen utmed Stallarholmsvägen mellan Mariefred och Stallarholmen, dock med vissa avvikelser (se ovan under rubriken Utgångspunkt). Under fältarbetets gång tillkom nya alternativa ledningssträckningar. Bland annat vid Hista gård, där den nya alternativa sträckningen kom att gå dikt an med östra sidan om Stallarholmsvägen i stället för i åkermark som tidigare föreslagits (se bilaga 2 och 3).

Steg 1

Vid besiktningstillfället kunde det konstateras att RAÄ 145 i Kärnbo socken ligger cirka 15 meter öster om Stallarholmsvägen. Därmed ligger högen innanför det angivna området för den särskilda utredningen. RAÄ 116 i Kärnbo socken ligger också innanför det angivna utredningsområdet, cirka 17-20 meter öster om Stallarholmsvägen (se bilaga 1 och 2).

Vid inventeringstillfället kunde 10 objekt pekats ut. Dessa objekt utgörs av en kolbotten, en hög, en stensättning, en äldre odlingsyta, två husgrunder, två bebyggelselämningar och två gravfält. Av dessa återfinns objekt 3, 4, 7 och 10 innanför det angivna utredningsområdet.

Således ligger objekten 1, 2, 5, 6, 8 och 9 utanför det angivna utredningsområdet och kommer inte att beröras av planerad exploatering (se bilaga 2, 3, objektsbeskrivning och Resultattabell).

Steg 2

Den andra etappen inleddes med att delar av sträckan mellan Stickudden och Najudden rutgrävdes (se bilaga 2). Vid rutgrävningen öppnades 12 rutor, 1x1 meter stora vilka grävdes för hand, varvid inget av antikvariskt intresse framkom. Jordmånen

karaktäriserades av sandig eller siltig morän, med inslag av sten.

Totalt grävdes 41 sökschakt (Schakt 1-41) med hjälp av en traktorgrävare med planskopa. Schakten öppnades upp inom ytor som vid etapp 1 bedömdes utgöras av boplatsslagen, med tanke på närhet till kända fornlämningar samt utifrån lämpliga topografiska lägen. I ett sökschakt (schakt 25) påträffades ett lösfynd (Objekt 11). I övriga sökschakt framkom inget av antikvariskt intresse (se bilaga 1-3).

Objektsbeskrivningar

Här nedan följer en beskrivning av de olika objekten presenterade från norr till söder vilket i stort korresponderar med planen över utredningsområdet som presenteras i bilaga 2 och 3.

Objekt 1. Kolbotten

Påträffades vid inventeringstillfället cirka 20 meter norr om utredningsområdet och cirka 50 meter nordöst om väggkors i Toresunds socken. Anläggningen har en rundad form i plan och är cirka 12 meter i diameter stor och cirka 0,30 meter hög. Anläggningen är helt övertorvad och har en närmast välvd form i profil. Anläggningen ligger på cirka 18 meter över havet och är belägen i flack skogsmark. Bör dokumenteras i händelse av exploatering (se bilaga 2).

Objekt 2. Husgrunder

Identifierades vid inventeringen och är belägen cirka 70 meter norr om utredningsområdet och cirka 280 meter sydväst om RAÄ 73 i Toresunds socken. Objektet utgörs av en firsidig stengrund till ett boningshus cirka 7x5 meter stor med ett spiröse av tegel. Cirka 20 meter nordnordväst om husgrunden påträffades en firsidig källargrund cirka 4x4 meter stor och cirka 1,5 meter djup. Objektet är belägen i flack skogsmark på en moränavsats nära Mälaren, cirka 10 meter över havet. Objektet bör dokumenteras i händelse av exploatering (se bilaga 2).

Objekt 3. Bebyggelselämning

Påträffades vid inventering och är belägen cirka 130 meter sydväst om Stallarholmsvägen och 150 meter sydöst om skolbyggnad inom utredningsområdet i Toresunds socken. Objektet utgörs av en firsidig stensyll. cirka 12x5 meter stor. Objektet är beläget på cirka 10 meter över havet på en naturlig terrass i en norrsluttning strax ovanför en bäck. Området är bevuxet med tät lövskog. Bör dokumenteras i händelse av exploatering (se bilaga 2).

Objekt 4. Husgrund

Sågs vid inventering och är belägen cirka 10 meter väster om Stallarholmsvägen inom utredningsområdet i Toresunds socken. Objektet utgörs av en firsidig stensyll cirka 5x5 meter stor med ett spis-

röse av tegel. Objektet är beläget på cirka 7 meter över havet i en storblockig sluttning med tät skog. Förmodligen utgörs det av en byggnad som finns utmarkerad på Häradskartan (1936). Bör dokumenteras i händelse av exploatering (se bilaga 2).

Objekt 5. Bebyggelselämning

Påträffades vid inventering och är belägen cirka 10 meter direkt öster om Stallarholmsvägen inom utredningsområdet i Toresunds socken. Objektet utgörs av två parallella syllstensrader cirka 10 meter långa belägna cirka 15 meter ifrån varandra. Objektet är beläget på cirka 8 meter över havet i flack skogsterräng. Bör dokumenteras i händelse av exploatering (se bilaga 2).

Objekt 6. Hög

Påträffades vid inventering, cirka 20 meter öster om Stallarholmsvägen, cirka 30 meter öster om utredningsområdet och cirka 20 meter söder om hus i Toresunds socken. Anläggningen är cirka 5 meter i diameter stor och cirka 1 meter hög och beväxt med gräs. De flesta av anläggningens stenar är ej synliga. Högen har en mittgrop cirka 1 meter stor och cirka 0,5 meter djup. Anläggningen är belägen vid foten av den västra sluttningen av en mindre ås och ligger på cirka 19 meter över havet i skogsmark. I närheten återfinns resterna av RAÄ 7 som skadats kraftigt genom grustäkt. Anläggningen tillhör med största sannolikhet detta gravfält. Bör förundersökas eller undvikas vid en eventuell exploatering (se bilaga 2).

Objekt 7. Gravfält

Påträffades vid inventering, cirka 2 meter direkt öster om Stallarholmsvägen inom utredningsområdet och cirka 150 meter nordost om Hista gård i Toresunds socken. Objektet utgörs av cirka 15 anläggningar: en firsidig stensättning (cirka 7x6 meter stor och 0,20-0,30 meter hög), en oval stensättning (cirka 6x4 meter stor och cirka 0,20 meter hög) och cirka 13 runda stensättningar (mellan cirka 4-7 meter stora i diameter och cirka 0,20 meter höga). Även en möjlig hög sågs, men var svår att bedömma, då den till stora delar var täkt med gammal halm, ris med mera. En del av anläggningarnas stenar är väl synliga och är cirka 0,20-0,40 meter i diameter stora. Objektet ligger på ett höjdparti (impediment) tätt beväxt med främst lövträd och är beläget på cirka 15-20 meter över havet. Objektet tillhör RAÄ 223 som återfinns direkt väster om vägen. Vid byggandet av Stallarholmsvägen skar man av gravfältet på mitten. En skadad grav har tidigare undersökts vid den del av gravfältet som ligger öster om vägen. I rapporten omnämns även att gravfältet RAÄ 123 återfinns på båda sidor om Stallarholmsvägen (Petré 1977:38). Bör förundersökas eller undvikas vid en eventuell exploatering (se bilaga 2).

Objekt 8. Stensättning.

Påträffades vid inventering, cirka 10 meter väster om Stallarholmsvägen och cirka 20 meter väster om utredningsområdet i Toresunds socken. Anläggningen är cirka 5 meter i diameter stor och cirka 0,30 meter hög. Graven är delvis övervuxen med gräs och lav. De flesta av anläggningens stenar är väl synliga och cirka 0,30-0,40 meter i diameter stora. Anläggningen är belägen i en moränsluttning som sluttar åt öster, cirka 30 meter över havet i skogsmark. Bör förundersökas eller undvikas vid en eventuell exploatering (se bilaga 3).

Objekt 9. Gravfält

Påträffades vid inventering, cirka 10 meter öster om Stallarholmsvägen, cirka 20 meter öster om utredningsområdet och cirka 700 meter söder om Kumla gård i Toresunds socken. Fem runda flacka stensättningar kunde tydligt ses genom förnan. Anläggningarna är cirka 5 meter i diameter stora och cirka 0,20 meter höga. Gravarna är delvis övervuxna med gräs och lav. En del av anläggningarnas stenar är väl synliga och cirka 0,20-0,30 meter i diameter stora. Objektet är belägen på ett mindre höjdparti, cirka 20 meter över havet i skogsmark. Bör förundersökas eller undvikas vid en eventuell exploatering (se bilaga 3).

Objekt 10. Äldre odlingsyta.

Sågs vid inventering och är belägen cirka 2 meter öster om Stallarholmsvägen inom utredningsområdet i Kärnbo socken. Objektet utgörs av en flack yta med åkerhak/dike. Ytan är belägen på cirka 6-7

meter över havet i öppen hagmark. Objektet Ingen förslagen åtgärd (se bilaga 3).

Objekt 11. Fyndplats.

I schakt 25 cirka 60 meter väster om väg i Toresunds socken cirka 500 meter söder om Kumla by inom utredningsområdet påträffades ett fynd i form av en mindre bit keramik av allmän förhistorisk typ. Inga anläggningar som kunde knytas till fyndet framkom i fyndplatsens närhet. Därmed har fyndet klassats som ett lösfynd. Fyndet tillvaratogs ej. Fyndplatsen ligger på cirka 21 meter över havet och ligger i gränzonen mellan åker och hagmark. Ingen förslagen åtgärd (se bilaga 2).

Registrerade fornlämningar

Inom utredningsområdet finns två sedan tidigare kända fornlämningar, RAÄ 116 och 145 båda är belägna i Kärnbo socken.

RAÄ 116. Gravgrupp.

Återfinns cirka 17-20 meter öster om Stallarholmsvägen i Kärnbo socken och ligger därmed innanför arbetsområdet för den planerade ledningsdragningen. Har tidigare registrerats som tre stensättningar: en rund stensättning cirka 8 meter stor och två osäkra runda stensättningar cirka 5 och 6 meter stora. De tre anläggningarna är mellan 0,20-0,40 meter höga (FMR). Vid besiktningen kunde det konstateras att de osäkra stensättningarna skall definieras som säkra. Anläggningarna ligger i en hage som vid fältarbetet var mycket välbetad och anläggningarna var väl synliga. Fornlämningen

Figur 1. RAÄ 116 i Kärnbo socken. En av de flacka stensättningarna återfinns mitt i bilden, beväxt med nyponbuskar. Bilden är tagen från sydöst. Foto: Patrik Gustafsson

är belägen på en mindre moränhöjd, cirka 12 meter över havet. Bör förundersökas eller undvikas vid en eventuell exploatering (se bilaga 3).

RAÄ 145. Grav.

Återfinns i Kärnbo socken cirka 15-20 meter öster om väg och ligger därmed innanför arbetsområdet för den planerade ledningsdragningen. Anläggningen utgörs av en hög med mittgrop och är cirka 10 meter i diameter samt cirka 1,10 meter hög med en rundad form i plan. Anläggningen är kraftigt överväxt med gräs och har en skada efter en äldre grustäkt. Fornlämningen är belägen på den västra sidan av en liten moränförhöjning i form av ett impediment i hagmark, cirka 22 meter över havet (FMR). Bör förundersökas eller undvikas vid en eventuell exploatering (se bilaga 3).

Sammanfattning

En särskild utredning har utförts av Sörmlands museum under perioden 021001-021003 och 021009-021011. Utredningen föranleddes av att VA-Ingenjörerna AB har fått i uppdrag av Strängnäs kommun att projektera för ett nytt vattenverk vid Najudden, samt för ny vattenledning mellan Mariefred-Stallarholmen och mellan Najudden-Stickudden i Kärnbo och Toresunds socknar, Strängnäs kommun i Södermanlands län. Totalt berör utredningsområdet en cirka 15 kilometer lång sträcka som är mellan 20-25 meter bred.

11 objekt har lokaliserats, varav 5 ligger innanför det angivna utredningsområdet. Dessa objekt utgörs av två bebyggelse lämningar från historisk tid, en äldre odlingsyta, en fyndplats för keramik och ett gravfält med cirka 15 stensättningar. De objekt som inte låg innanför det angivna utredningsområdet består av en kolbotten, en hög, en stensättning, två bebyggelse lämningar från historisk tid och ett gravfält med 5 runda stensättningar. Vidare kunde det konstateras att RAÄ 116 och RAÄ 145 i Kärnbo socken låg innanför utredningsområdet.

Totalt öppnades 41 sökschakt, inget av antikvariskt intresse framkom utom i schakt 25. I detta schakt påträffades en liten bit keramik av förhistorisk typ. Även 12 rutor grävdes för hand vid en del av utredningssträckan, varvid inget av antikvariskt intresse framkom.

Hänvisningar

Källor

Geografiska Sverigedata (GSD). Fastighetskartan och fornlämningsöversikten. Södermanlands län. Kartförlaget. Gävle.

Geografiska Sverigedata (GSD). Gröna kartan. Södermanlands län. Kartförlaget. Gävle.

Sörmlands museums arkiv

Ekonomisk karta över Sverige upprättad av rikets allmänna kartverk. Mariefred 10H 4g, Rävsnäs 10H 5g, Stallarholmen 10H 6f och Toresund 10H 6g (med fornlämningsöversikten) Skala 1:10 000. Lantmäteriverket. 1980. Gävle.

Fornminnesregistret (FMR). Kärnbo och Toresunds socknar, Södermanlands län.

Gröna kartan. 10H Strängnäs NO och SO. Skala 1:50 000. Lantmäteriverket. 1990. Gävle.

Karta öfver Selebo härad. Norra delen. Uppmått 1897. Skala 1:50 000. Utgiven 1926.

Sveriges geologiska undersökning (SGU). Jordartskartan ser. Ae nr 68, 10H Strängnäs NO. Skala 1:50 000. 1985. Stockholm.

Jordartskartan. Bladet Strängnäs. Undersökningen utförd under åren 1859-1862. Sveriges geologiska undersökning. Skala 1:50 000. Tryckt 1865. Stockholm.

Litteratur

Brunstedt, S. 1991. *Arkeologisk utredning. Etapp I. Södermanland, Toresunds socken, Strängnäs kommun, Norrby 5:3 och 6:2. Fornlämning 40-43 samt 45.* Riksantikvarieämbetet. Byrån för arkeologiska undersökningar. Rapport. Stockholm.

Brunstedt, S. 1991. *Arkeologisk utredning. Etapp II. Södermanland, Toresunds socken, Strängnäs kommun, Norrby 5:3 och 6:2. Fornlämning 40-43 samt 45.* Riksantikvarieämbetet. Byrån för arkeologiska undersökningar. Rapport. Stockholm.

Claréus, C. 1980. *Rapport. Uppdragsverksamheten 1980:28.* Fornlämning 7. Kvarngrund. Ökna 1:1, Prästgården, Toresunds socken. Södermanland. Arkeologisk undersökning 1974. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Stockholm.

Gustafsson, P. 2001. Målartorp och Västra Ekeby. Målartorp 1:131 och Västra Ekeby 1:133, Kärnbo socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län.

Särskild utredning. Rapport. *Arkeologiska meddelanden*. 2001:04. Sörmlands museum. Nyköping.

Gustafsson, P. 2002. Målartorp och Västra Ekeby. Målartorp 1:131 och Västra Ekeby 1:133, Kärnbo socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. Rapport. *Arkeologiska meddelanden* 2002:18. Sörmlands museum. Nyköping.

Gustafsson, P. 2002. Ett gravfält vid Stallarholmen. RAÅ 123, Toresund-Sundby 1:1, Toresunds socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. Rapport. *Arkeologiska meddelanden* 2002:23. Sörmlands museum. Nyköping.

Gustafsson, P. 2003. Toresunds-Sundby. Toresund-Sundby 1:1, Toresunds socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Särskild utredning. Rapport. *Arkeologiska meddelanden* 2003:02. Sörmlands museum. Nyköping.

Gustafsson, P. 2003. Boplatslämningar vid Stallarholmen. RAÅ 123, Toresund-Sundby 1:1, Toresunds socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. Rapport. *Arkeologiska meddelanden* 2003:03. Sörmlands museum. Nyköping.

Magnusson, G. 1977. *Rapport. Uppdragsverksamheten 1977:12*. Fornlämning 35. Stensättning och hög. Ökna, Toresunds socken. Södermanland. Arkeologisk undersökning 1971. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Stockholm.

Petré, B. 1977. *Rapport. Uppdragsverksamheten 1977:38*. Del av fornlämning 223. Gravfält. Hista, Toresunds socken. Södermanland. Arkeologisk undersökning 1972. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Stockholm.

Schnell, I. 1965. *Kyrkorna i Södermanland*. Nyköping.

Svensson, I. 2001. Norra Ekeby. Norra Ekeby 1:2, Kärnbo socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. Rapport. *Arkeologiska meddelanden*. 2001:07. Sörmlands museum. Nyköping.

Administrativa uppgifter

Rapporten ingår i Sörmlands museums rapportserie: Mariefred-Stallarholmen. Arkeologiska meddelanden 2003:07.

Sörmlands museums dnr: KUS02283

Länsstyrelsens dnr: 431-7340-2002

Tid för undersökningen: 021001-021003 och 021009-021011

Personal: Patrik Gustafsson och Ingeborg Svensson
Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige i skala 1:10 000. Mariefred 10H 4g, Rävsnäs 10H 5g, Stallarholmen 10H 6f och Toresund 10H 6g. Upprättad av Rikets allmänna kartverk.

Utredningsområdesområdets sydvästra hörn:
X 6575000 Y 1580000.

Koordinatsystem: Rikets

Höjdsystem: RH 90

Undersökt yta: cirka 727,5 m²

Utredningsområdets yta: cirka 300 000 m²

Dokumentationsmaterial förvaras i Södermanlands museums arkiv.

Bilagor

1. Schakttabell

Schakt nr	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning	X	Y	Z
1	1,5x12	0,20	0,10 förna. Grusig sand	6582516,40	1582994,22	15,27
2	1,5x19	0,20	0,10 förna. Grusig sand	6582483,48	1582959,67	16,44
3	1,5x10	0,20	0,10 förna. Grusig silt	6582064,44	1581298,03	11,11
4	1,5x9	0,30	0,10 förna. Siltig lera	6582055,50	1581282,00	10,52
5	1,5x11	0,30	0,10 förna. Siltig lera	6582047,00	1581266,00	8,35
6	1,5x14	0,40	0,10 förna. Siltig lera	6582034,00	1581237,50	7,68
7	1,5x10	0,40	0,10 förna. Lera	6581940,27	1581069,18	4,36
8	1,5x11	0,40	Åker. Sand	6581468,43	1580602,56	17,63
9	1,5x13	0,50	Åker. Sand	6581404,34	1580630,31	18,21
10	1,5x18	0,40	Åker. Sand	6581362,00	1580647,57	17,54
11	1,5x8	0,40	Åker. Sand	6581324,56	1580672,72	16,78
12	1,5x15	0,40	0,10 förna. Siltig lera	6581183,20	1580814,53	12,20
13	1,5x10	0,40	0,10 förna. Siltig lera	6581168,08	1580829,13	12,16
14	1,5x11	0,30	0,10 förna. Siltig lera	6581092,28	1580867,70	12,11
15	1,5x15	0,30	0,10 förna. Lera	6580281,13	1580807,19	18,37
16	1,5x18	0,30	Åker. Lera	6580262,00	1580794,60	20,32
17	1,5x8	0,40	Åker. Siltig morän	6580174,56	1580747,81	24,34
18	1,5x10	0,40	Åker. Siltig lera	6580135,88	1580738,00	24,57
19	1,5x12	0,40	Åker. Lera	6580086,17	1580735,10	24,89
20	1,5x15	0,40	Åker. Grusig lera	6579957,51	1580741,37	27,12
21	1,5x17	0,30	Åker. Grusig silt	6579690,49	1580727,87	25,69
22	1,5x11	0,40	0,10 förna. Grusig silt	6579649,19	1580727,87	25,24
23	1,5x8	0,40	0,10 förna. Grusig silt	6579192,00	1580485,50	25,02
24	1,5x4	0,40	0,10 förna. Lera	6579190,50	1580487,00	13,46
25	1,5x12	0,40	Åker. Lera	6579228,32	1580557,52	13,39
26	1,5x16	0,40	Åker. Lera	6579214,02	1580603,16	18,89
27	1,5x10	0,40	Åker. Lera	6578381,05	1580533,59	20,09
28	1,5x10	0,40	Åker. Lera	6578346,66	1580502,87	17,78
29	1,5x7	0,40	0,10 förna. Lera	6578311,05	1580468,85	17,49
30	1,5x15	0,40	Åker. Lera	6577818,88	1580410,05	17,34
31	1,5x14	0,30	Åker. Lera	6577679,44	1580441,17	19,65
32	1,5x10	0,30	0,10 förna. Lera och morän	6577468,43	1580423,97	21,43
33	1,5x14	0,40	0,10 förna. Lera	6576509,00	1580545,88	17,55
34	1,5x8	0,40	0,10 förna. Stenig lera	6575493,00	1580829,00	27,02
35	1,5x8	0,40	0,10 förna. Siltig lera	6575484,00	1580834,00	24,87
36	1,5x5	0,40	0,10 förna. Lera	6575476,00	1580835,00	23,65
37	1,5x10	0,40	0,10 förna. Lera	6574298,49	1580905,99	22,34
38	1,5x21	0,40	0,10 förna. Siltig morän	6574242,39	1580903,99	22,17
39	1,5x9	0,40	Åker. Lera	6573636,30	1580816,58	8,21
40	1,5x13	0,40	0,10 förna. Lera	6573000,61	1580588,18	6,39
41	1,5x14	0,40	0,10 förna. Lera	6572873,60	1580517,27	9,23